

Mitä teen, jos en ole varma, millä nimellä kutsun opiskelijaa?

- **Nimien käyttötavat vaihtelevat.** Joskus puhuttelunimi on toinen etunimestä tai toinen yhdistelmänimen nimistä
- Joskus puhuttelunimi **saattaa liittyä sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen vaihtamiseen.**
- **Eri kulttuureissa on myös vaihtelevia nimikäytänteitä.**
- Ihmiset saattavat **vaihtaa etunimeään tai sukunimeään** eri syistä. **Wilma** pyritään pitämään ajan tasalla nimien ja yhteystietojen suhteen. Joskus nimi, joka ei ole vielä virallinen, mutta jota käytetään puhuttelunimenä on merkitty **sulkuihin** etunimien yhteyteen.
- Kutsumanimi ja nimet ylipäätään ovat **henkilökohtainen** asia. Niistä kuten muistakin henkilökohtaisista asioista kannattaa kysyä ja keskustella ensisijaisesti kahden kesken.

Ehdotuksia

- Jos huomaan tehneeni virheen, en hätäile turhaan.
- Jos asia kuitenkin vaivaa, voin pyytää opiskelijaa jäämään tunnin jälkeen, ja sanoa esimerkiksi näin:
Taisin äsken kutsua sinua väärällä nimellä, olen pahoillani. Toivottavasti se ei haitannut tai
Kutsuinko äsken sinua väärällä nimellä? Mitä nimeä haluat, että käytän.
- Kurssin alussa nimenhuutoa tehtäessä voi pyytää opiskelijoita ilmoittamaan, mikäli kutsumanimi poikkeaa ensimmäisestä etunimestä, esimerkiksi näin:
Jos kutsumanimisi ei ole ensimmäinen etunimesi, voit sanoa siitä tässä nimenhuudossa tai tulla kertomaan asiasta tunnin jälkeen.

Muutamia lähteitä:

[”Maahanmuuttajien nimijärjestelmästä” \(Kielikello 4/2002\)](#)

[Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskus \(Seta\) > Nimen muuttaminen](#)

Mitä teen, jos en ole selvillä opiskelijan sukupuolesta?

- Älä välitä – useimmissa asioissa sukupuolella ei ole merkitystä
- Kannattaa välttää **turhia oletuksia**
- **Osa ihmistä** ei ole perinteisessä mielessä naisia tai miehiä, vaan **muunsukupuolisia**, tai **ei halua tuoda sukupuolisuuttaan esille**
- Suhtaudu opiskelijoihin ensisijaisesti **ihmisinä** ja **yksilöinä**.

Muutamia lähteitä:

[Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskus \(Seta\)](#): ks. mm. Sukupuoli > [Sukupuolen moninaisuus Setan sivuilta löytyy paljon materiaalia kasvatus- ja opetusaloilla työskenteleville](#), mm. tämä opetuslalle suunnattu opas ["Opitaan yhdessä!" \(2016\)](#)

ERITYISESTI LUKIOSSA – Ohjaus- ja tukitoimien kehittäminen lukiokoulutuksessa

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

Erityisesti lukiossa -hankkeen tavoitteena on ollut kehittää lukion opetus- ja ohjaushenkilöstön yhteistyönä toimintamalleja ja menetelmiä, joilla tunnistetaan lukio-opiskelijoiden tuen tarpeita sekä tuetaan heitä opintojen etenemiseen liittyvissä vaikeuksissa. Hankkeen aikana kehitettävillä ja kokeiltavilla uudennlaisilla tukitoimilla lisätään lukiolaisten opiskeluhyvinvointia, edistetään jaksamista sekä ehkäistään koulu-uupumista.

Hanke alkoi 18.5.2018 ja se päättyy 31.12.2020. Hankkeen toteuttavat Turun, Espoon, Jyväskylän, Kuopion kaupunkien lukiot ja The English School Helsingistä. Sitä rahoittavat opetus- ja kulttuuriministeriö sekä toteuttajaorganisaatiot.

Mahdollinen luki-vaikeus?

- Opiskelija kirjoittaa **hyvin lyhyitä essee-vastauksia**
- Opiskelija **ei lue mielellään ääneen**
- Opiskelija on **vaikea aloittaa** tehtävää
- Opiskelijan on vaikea ymmärtää sanallisia ohjeita
- Opiskelija tekee **kaksoiskonsonanttivirheitä, kirjaimet vaihtavat paikkaansa, sanoja puuttuu**, tai lauseen **rakenne on omituinen**
- Opiskelija tarvitsee merkittävästi **enemmän aikaa** tehtävien tai kokeen suorittamiseen
- Opiskelija voi haluta tehdä kirjalliset tehtävät kotona.

Ehdotuksia

- **Keskustele** opiskelijan kanssa
  - kysy, onko opiskelija itse huomannut opiskelussaan jotain erityistä
- **Kuuntele** opiskelijan näkemys ja suhtaudu ymmärtävästi
  - sinun ei tarvitse etsiä eikä löytää ratkaisua
- **Kysy**, onko hän ollut **yhteydessä erityisopettajaan**
  - jos **ei**, pyydä lupa, että erityisopettaja saa olla yhteydessä opiskelijaan ja kerro erityisopettajalle
- Jos opiskelija **on ollut jo yhteydessä erityisopettajan** kanssa
  - tarkista Wilman tukilehdeltä, onko opiskelijalla **oppimissuunnitelma**, ja jos ei ole, ota yhteys erityisopettajaan
  - katso oppimissuunnitelmasta, mistä tukitoimista opiskelija kokee hyötyvänsä.
  - **kirjaa** oppimissuunnitelmaan opiskelijan tarvitsemat **tukitoimet**.

ERITYISESTI LUKIOSSA – Ohjaus- ja tukitoimien kehittäminen lukiokoulutuksessa

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

Erityisesti lukiossa -hankkeen tavoitteena on ollut kehittää lukion opetus- ja ohjaushenkilöstön yhteistyönä toimintamalleja ja menetelmiä, joilla tunnistetaan lukio-opiskelijoiden tuen tarpeita sekä tuetaan heitä opintojen etenemiseen liittyvissä vaikeuksissa. Hankkeen aikana kehitettävillä ja kokeiltavilla uudennlaisilla tukitoimilla lisätään lukiolaisten opiskeluhyvinvointia, edistetään jaksamista sekä ehkäistään koulu-uupumista.

Hanke alkoi 18.5.2018 ja se päättyy 31.12.2020. Hankkeen toteuttavat Turun, Espoon, Jyväskylän, Kuopion kaupunkien lukiot ja The English School Helsingistä. Sitä rahoittavat opetus- ja kulttuuriministeriö sekä toteuttajaorganisaatiot.

Sosiaalinen jännittäminen

- Ihminen, joka jännittää **sosiaalisissa tilanteissa**, yrittää yleensä **peittää jännittämisensä**.
- Ulospäin se voi näkyä opetustilanteessa monin tavoin, esimerkiksi vastaamisen ja **esiintymisen välttelynä**, **ahdistuneisuutena**, jumiutumisenä, välinpitämättömyytenä, **sosiaalisena eristäytymisenä** tai ylimielisyytenä, asiattomana naureskeluna tai puheripulina
- Häneen voi myös olla **vaikea saada kontaktia**.

Ehdotuksia

- **Rohkaise** opiskelijoita pyytämään tarvittaessa apua. Kerro, että jännittäminen on **tavallista** eikä siinä ole mitään hävettävää.
- Jos opiskelija tuo itse esille **vaikeutensa** ja **toiveensa** tunteilanteista, **huomioi** ne.
- Suhtaudu myönteisesti siihen, että opiskelija **tulee tunneille** ja **tekee vaaditut tehtävät**.
- Useimmilla kursseilla **osaamisensa voi osoittaa ilman aktiivista osallistumista** keskusteluihin.

- Vastaamisesta kieltäytyminen tai ”en tiedä”-vastaukset voivat johtua jännittämisestä.
- **Älä painosta tai hoputa.** Useimmiten kannattaa siirtyä eteenpäin.
- Toisille osallistuminen voi olla helpompaa **sähköisillä alustoilla** tai **henkilökohtaisina viesteinä** opettajalle.
- **Ryhmät ja parit kannattaa jakaa itse.**
- Anna tarvittaessa mahdollisuus esitelmien pitämiseen parin kanssa tai pelkästään opettajalle. Myös tutun parin kanssa voi olla helpompi työskennellä.
- Anna pyydettyessä **mahdollisuus työskennellä yksin.**
- Vaikealta vaikuttavan tilanteen jälkeen kannattaa yrittää jutella opiskelijan kanssa kahden siitä, mikä voisi toimia tunti-ilanteissa.

Lisätietoa:

”Jännittäminen”, MLL:n [Nuortennetti.fi-sivusto](https://nuortennetti.fi).

ERITYISESTI LUKIOSSA – Ohjaus- ja tukitoimien kehittäminen lukiokoulutuksessa

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

Erityisesti lukiossa -hankkeen tavoitteena on ollut kehittää lukion opetus- ja ohjaushenkilöstön yhteistyönä toimintamalleja ja menetelmiä, joilla tunnistetaan lukio-opiskelijoiden tuen tarpeita sekä tuetaan heitä opintojen etenemiseen liittyvissä vaikeuksissa. Hankkeen aikana kehitettävillä ja kokeiltavilla uudenslaisilla tukitoimilla lisätään lukiolaisten opiskeluhyvinvointia, edistetään jaksamista sekä ehkäistään koulu-uupumista.

Hanke alkoi 18.5.2018 ja se päättyy 31.12.2020. Hankkeen toteuttavat Turun, Espoon, Jyväskylän, Kuopion kaupunkien lukiot ja The English School Helsingistä. Sitä rahoittavat opetus- ja kulttuuriministeriö sekä toteuttajaorganisaatiot.

Opiskelijalla on kielellisiä vaikeuksia

(mahdollisesti diagnosoitu kielellinen erityisvaikeus)

- Opiskelijan **sanavarasto** voi olla **niukkaa**
- Opiskelijan voi olla **vaikea löytää oikeita sanoja tai ilmaisuja** keskustelussa.
- **Esiintyminen** voi olla **vastenmielistä**, esimerkiksi ääneen lukeminen.
- **Käsitteiden ymmärtäminen** voi olla **vaikeaa**: käyttäminen voi onnistua, mutta syvempi ymmärtäminen puutteellista.
- **Kokonaisuuksien hahmottaminen** voi olla **vaikeaa**: esimerkiksi ryhmätöissä nopeampien mukana pysyminen haastavaa.

(Se, että opiskelijan äidinkieli ei ole suomi, ei tarkoita kielellistä erityisvaikeutta: ks. **S2-kortti**.)

Ehdotuksia

- **Keskustele** opiskelijan kanssa
  - kysy, onko opiskelija itse huomannut opiskelussaan jotain erityistä
- **Kuuntele** opiskelijan näkemys ja suhtaudu ymmärtävästi
  - sinun ei tarvitse etsiä eikä löytää ratkaisua
- **Kysy**, onko hän ollut **yhteydessä erityisopettajaan**
  - jos **ei**, pyydä lupa, että erityisopettaja saa olla yhteydessä opiskelijaan ja kerro erityisopettajalle
- Jos opiskelija **on ollut jo yhteydessä erityisopettajan** kanssa
  - tarkista Wilman tukilehdeltä, onko opiskelijalla **oppimissuunnitelma**, ja jos ei ole, ota yhteys erityisopettajaan
  - katso oppimissuunnitelmasta, mistä tukitoimista opiskelija kokee hyötyvänsä.
  - **kirjaa** oppimissuunnitelmaan opiskelijan tarvitsemat **tukitoimet**.

ERITYISESTI LUKIOSSA – Ohjaus- ja tukitoimien kehittäminen lukiokoulutuksessa

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

Erityisesti lukiossa -hankkeen tavoitteena on ollut kehittää lukion opetus- ja ohjaushenkilöstön yhteistyönä toimintamalleja ja menetelmiä, joilla tunnistetaan lukio-opiskelijoiden tuen tarpeita sekä tuetaan heitä opintojen etenemiseen liittyvissä vaikeuksissa. Hankkeen aikana kehitettävillä ja kokeiltavilla uudenslaisilla tukitoimilla lisätään lukiolaisten opiskeluhyvinvointia, edistetään jaksamista sekä ehkäistään koulu-uupumista.

Hanke alkoi 18.5.2018 ja se päättyy 31.12.2020. Hankkeen toteuttavat Turun, Espoon, Jyväskylän, Kuopion kaupunkien lukiot ja The English School Helsingistä. Sitä rahoittavat opetus- ja kulttuuriministeriö sekä toteuttajaorganisaatiot.

Mitä teen, jos opiskelijalla on aktiivisuuden ja tarkkaavuuden vaikeuksia, mahdollisesti ADHD?

- ADHD on yleinen toimintakykyä heikentävä neuropsykiatrinen häiriö. Keskeisimpiä oireita ovat **tarkkaamattomuus, ylivilkkaus ja impulsiivisuus**.
- Arjessa oireet näkyvät mm. vaikeutena hallita omaa toimintaa ja sen suunnittelua, **vaikeutena keskittyä opiskeluun**, motorisesti levottomana käyttäytymisenä sekä tavallista korkeampana **häiriöherkkyytenä** keskittymistä vaativissa tehtävissä.

Miten tämä voi ilmetä?

- Opiskelija on mukana kurssilla, mutta häneltä jäävät **työt palauttamatta** ajoissa. Päätöviikolla hän unohtaa tulla kokeeseen ja kurssista jää **i-merkintä**. Kun kysyt opiskelijalta tekemättömistä töistä, hän voi valittaa kiirettä ja väsymistä.
- Opiskelijalla on vaikeuksia **oman toiminnan suunnittelussa, aikatauluttamisessa** ja yleisesti elämänhallinnassa.

Ehdotuksia

- **Kohtaa** opiskelija – jokainen opiskelija on yksilöllinen.
- **Keskustele** opiskelijan kanssa. Usein opiskelija osaa kertoa, mikä häntä auttaa.
- Käy kurssin sisältöön liittyvät ohjeet ja toimintatavat läpi opiskelijan kanssa.
- Kurssin alussa annettu **selkeä aikataulu** palautettavista tehtävistä auttaa.
- Ohjaa opiskelijaa hyödyntämään kalenteria ja puhelimen ajanhallintatoimintoja muistamiseen sekä suunnittelun tukemiseen.
- Jos mahdollista, **pilkkokaa** palautuksia pienempiin osiin.
- **Rohkaise, motivoi** ja pyri antamaan **välitön palaute** suoritetusta tehtävästä.
- Ohjaa opiskelijaa kehittämään opiskelutaitojaan **erityisopettajan** kanssa.
- Jos opiskelijalla on haasteita elämänhallinnassa, ohjaa opiskelija **kuraattorin** luokse.
- Muista, että opiskelija ei ole keskittymättä tahallaan. Taustalla on neurologisia syitä.

Tuntitilanne

- Tunnin seuraamista helpottavat **selkeä struktuuri** ja ohjeiden antaminen **yksi kerrallaan**.
- Käytä tarvittaessa **kirjallisia ohjeita**.
- Tuntitehtävien **vaihtelu tukee** tarkkaavuuden ylläpitämistä.
- Kiinnitä huomiota **työympäristön rauhallisuuteen**.
- Jos opiskelija on tunnin aikana omissa ajatuksissaan, **havahduta** hänet takaisin tuntitilanteeseen.
- Jos opiskelija **juuttuu** johonkin asiaan, auta häntä siirtymään asiasta seuraavaan.
- Kannusta opiskelijaa uskomaan omiin kykyihinkin sekä **anna positiivista palautetta** aikataulussa palautetuista tehtävistä.
- Keskustele opiskelijan kanssa tarvittaessa mahdollisuudesta suorittaa **koe erillistilassa**. Jotkut hyötyvät **lisääjasta** ja koetilanteen tauottamisesta.

ERITYISESTI LUKIOSSA – Ohjaus- ja tukitoimien kehittäminen lukiokoulutuksessa

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

Erityisesti lukiossa -hankkeen tavoitteena on ollut kehittää lukion opetus- ja ohjaushenkilöstön yhteistyönä toimintamalleja ja menetelmiä, joilla tunnistetaan lukio-opiskelijoiden tuen tarpeita sekä tuetaan heitä opintojen etenemiseen liittyvissä vaikeuksissa. Hankkeen aikana kehitettävillä ja kokeiltavilla uudenaikaisilla tukitoimilla lisätään lukiolaisten opiskeluhyvinvointia, edistetään jaksamista sekä ehkäistään koulu-uupumista.

Hanke alkoi 18.5.2018 ja se päättyi 31.12.2020. Hankkeen toteuttavat Turun, Espoon, Jyväskylän, Kuopion kaupunkien lukiot ja The English School Helsingistä. Sitä rahoittavat opetus- ja kulttuuriministeriö sekä toteuttajaorganisaatiot.

Opiskelijalla on mahdollisesti paniikkikohtausta?

- Paniikkikohtauksen **oireita**:

hengitys tiheenee, sydän hakkaa, kylmä hiki, pyörryttää, kädet puutuvat, oksettava olo, hätä, epätodellinen olo, hulluksi tulemisen pelko tai kuolemanpelko

Ehdotuksia

- Ohjaa opiskelija rauhallisesti **luokan ulkopuolelle**. Pyydä muita jatkamaan työskentelyään.
- **Ole itse rauhallinen** tai pyri ainakin esittämään rauhallista. **Oma tynni läsnäolosi** viestii, ettei ole mitään hätää.
- Tyynnyttele **puheella**. Kerro, että ikävistä tuntemuksista huolimatta tilanne ei ole vaarallinen ja että kohta helpottaa.
- Kehota **hengittämään** mahdollisimman **tavallisesti**.

- **Sovi opiskelijan kanssa**, onko hyvä olla **heti** tai **myöhemmin** yhteydessä **huoltajaan** tai johonkuhun muuhun.
- Kysy, haluaako opiskelija rauhoittua yksin vai pyydetäänkö toinen aikuinen paikalle. Älä kuitenkaan jätä yksin pitkäksi aikaa. Luokan ovi kannattaa jättää auki.
- Rohkaise opiskelijaa palaamaan tunnille, kun hän on rauhoittunut.
- Palaa itse luokkaan. Jatka opetusta normaalisti, ja kerro asian olevan hoidossa.
- Kysy **jälkeen päin** kysy opiskelijalta, onko hän saanut apua tämän tyyppisiin oireisiin. Ohjaa tarvittaessa terveydenhoitajalle, kuraattorille tai psykologille.

Lisätietoa

[Tietoa mielenterveydestä > Paniikki \(HUS, Mielenterveystalo.fi\).](#)

ERITYISESTI LUKIOSSA – Ohjaus- ja tukitoimien kehittäminen lukiokoulutuksessa

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

Erityisesti lukiossa -hankkeen tavoitteena on ollut kehittää lukion opetus- ja ohjaushenkilöstön yhteistyönä toimintamalleja ja menetelmiä, joilla tunnistetaan lukio-opiskelijoiden tuen tarpeita sekä tuetaan heitä opintojen etenemiseen liittyvissä vaikeuksissa. Hankkeen aikana kehitettävillä ja kokeiltavilla uudennlaisilla tukitoimilla lisätään lukiolaisten opiskeluhyvinvointia, edistetään jaksamista sekä ehkäistään koulu-uupumista.

Hanke alkoi 18.5.2018 ja se päättyy 31.12.2020. Hankkeen toteuttavat Turun, Espoon, Jyväskylän, Kuopion kaupunkien lukiot ja The English School Helsingistä. Sitä rahoittavat opetus- ja kulttuuriministeriö sekä toteuttajaorganisaatiot.

Opiskelijan äidinkieli on muu kuin suomi (S2)

- **Monet** opiskelijat, joiden äidinkieli ei ole suomi, tarvitsevat opintoihinsa **tavallista enemmän tukea**. Opiskelijan **suomen kieli voi olla äidinkielen tasoista**, vaikka hänen äidinkieli onkin jokin muu.
- Aina opiskelija **ei tiedosta omaa tuen tarvettaan**. Suomi voi **olla puhuttuna ja arjessa sujuvaa**, mutta **vaativammat tekstit ja kirjoittaminen tuottavat vaikeuksia**
- Opiskelija ei välttämättä opiskele suomea S2-kursseilla. Hän saattaa olla äidinkielen kursseilla, vaikka suomi ei ole hänen äidinkielensä. Opiskelijan nimen perusteella ei voi myöskään tietää hänen äidinkieltään eikä tuen tarvetta.

Mitä huomaan?

- Erityisesti opiskelijan **kirjallisessa ilmaisussa on puutteita**
- Opiskelija **pyytää paljon apua**, mutta **voi myös vältellä** vaikeita tehtäviä
- **Tehtävääntojen ymmärtäminen** voi olla **vaikeaa**
- Kirjallisten ohjeiden ymmärtämisessä on vaikeuksia (esim. väärät kurssikirjat)

Mitä teen?

- Tarkista Wilmasta opiskeleeko hän S2-kursseja. Varmista opiskelijan äidinkieli tarvittaessa koulusihteeriltä
- **Keskustele** opiskelijan kanssa **hänen haasteistaan ja tarpeistaan**
- Ole tarvittaessa yhteydessä ryhmänohjaajaan, opinto-ohjaajaan tai suomen kielen opettajaan (S2 tai äidinkieli)
- Mahdollisia **tukitoimia** voivat olla esimerkiksi: **lisäaika, sanakirjan käyttö kokeessa, yhteistyön** tekeminen **S2-kurssien kanssa** mahdollisuuksien mukaan (esim. tehtävän sisällön ohjaus reaaliaineen kurssilla, suomen kielen ohjaus S2-kurssilla)
- Kun tietää, että kurssilla on S2-opiskelija, voi kurssia rakentaa niin, että **kurssin keskeisiä aiheita ja käsitteitä** on mahdollista **omalla äidinkielellä** jo ennen kuin niitä käsitellään oppitunneilla suomeksi. Myös **oppikirjan** tai muun materiaalin **rakenteen läpikäyminen** on tärkeää.

Muuta huomioitavaa

- Samaa äidinkieltä puhuvat opiskelijat voivat toimia **vertaistukena** toisilleen.
- Kollegoiden kanssa kannattaa yleisesti keskustella, **miten arvioida sisällöllistä osaamista ja taitoja ilman, että suomen kielen puutteet vaikuttavat suoraan arviointiin**
- Opiskelijan **huoltaja** ei välttämättä puhu suomea eikä välttämättä käytä Wilmaa aktiivisesti tai ollenkaan (Käyttääkö nuori itse vanhempansa Wilmaa? Välittyvätkö koulun viestit?)
- Opiskelijan **käsitykset suomen kielen taidoistaan** eivät välttämättä ole realistiset. Suomen kielen vaikeudet voivat olla opiskelijalle arka asia.
- **Monikielisyys on myös rikkaus ja edistää oppimista** monilla tavoilla.
- **Kannusta suomen opiskeluun! Kannusta opiskelijaa äidinkielensä opiskeluun!**

ERITYISESTI LUKIOSSA – Ohjaus- ja tukitoimien kehittäminen lukiokoulutuksessa

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

Erityisesti lukiossa -hankkeen tavoitteena on ollut kehittää lukion opetus- ja ohjaushenkilöstön yhteistyönä toimintamalleja ja menetelmiä, joilla tunnistetaan lukio-opiskelijoiden tuen tarpeita sekä tuetaan heitä opintojen etenemiseen liittyvissä vaikeuksissa. Hankkeen aikana kehitettävillä ja kokeiltavilla uudenslaisilla tukitoimilla lisätään lukiolaisten opiskeluhyvinvointia, edistetään jaksamista sekä ehkäistään koulu-uupumista.

Hanke alkoi 18.5.2018 ja se päättyy 31.12.2020. Hankkeen toteuttavat Turun, Espoon, Jyväskylän, Kuopion kaupunkien lukiot ja The English School Helsingistä. Sitä rahoittavat opetus- ja kulttuuriministeriö sekä toteuttajaorganisaatiot.